

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ตามหัวข้อต่อไปนี้

1. การบริหารสถานศึกษา
2. การจัดการศึกษาตามแนวทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
3. การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล
4. การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 4
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การบริหารสถานศึกษา

การบริหารเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กร ที่มุ่งสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายและเพื่อความอยู่รอดของหน่วยงาน

การบริหารเกิดขึ้นเมื่อมนุษย์มาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เพื่อทำงานสนองความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง เมื่อมีการทำงานร่วมกัน เพื่อจุดหมายเดียวกัน ย่อมมีการบริหาร หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า การบริหารเป็นการบริการประเภทหนึ่งที่จะช่วยให้กลุ่มบุคคลร่วมกันทำภารกิจได้ตามเป้าหมาย ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหาร ไว้ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2538 : 18) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร คือ กระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมคำสั่ง ความพยายามของสมาชิกขององค์การ และใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จ ในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540 : 12) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า การบริหาร หมายถึง การบริหารราชการ หรือการบริหารรัฐกิจ ซึ่งเน้นในเรื่องการบริหาร หรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย

ประเสริฐ เศษฐพันธ์ (2542 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่า เป็นกระบวนการในการร่วมมือกันดำเนินการของกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ พอสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับความหมายของการบริหารได้

ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้การวางแผนการจัดองค์การและดำเนินนโยบายเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรขององค์กรได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2533 : 12) กล่าวว่า “การบริหารโรงเรียนเป็นกระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเรียกว่าผู้บริหาร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนับบริหารการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม การดำเนินการต่างๆ เป็นไปตามระบบที่สังคมกำหนดไว้

ธงชัย สันติวงษ์ (2535 : 8) กล่าวถึง การบริหารโรงเรียนว่าเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคลากรในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของข่ายโรงเรียน อันได้แก่การบริหารทางการศึกษา แก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 16) กล่าวว่า “การบริหารโรงเรียน หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน”

จากแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ในความหมายของการบริหารสถานศึกษา สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารงานกลุ่มบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาในทุกด้าน ตั้งแต่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานธุรการการเงิน งานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน นักศึกษา และงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน อันส่งผลให้เกิดการปรับปรุงพัฒนา ควบคุมดูแล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษา

การจัดการศึกษาตามแนวทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการศึกษา

กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการมีเจตนารมณ์กำหนดให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลเพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระ คล่องตัว สามารถบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษา ได้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based – Management) โดยมุ่งให้การบริหารจัดการศึกษาเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษาการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 จะจัดตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติและกฎหมายว่า

ด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2546 : 1)

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้นำเสนอแนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ไว้พอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มีการบูรณาการจัดการเรียนทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยให้เนื้อหาความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับตนเอง สังคม ประวัติศาสตร์ ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต การจัดกระบวนการเรียนรู้นั้นให้สถานศึกษาดำเนินการจัดหาเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผสมผสานสารความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนและสมดุล ให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้น ได้ทุกที่ทุกเวลา ส่งเสริมด้านการจัดแห่งเรียนรู้ สถานศึกษาจะต้องจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการ ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมของนักเรียน สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอกชน สถาบันต่างๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนและให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (กรมสามัญศึกษา 2546 : 12- 16)

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการกล่าวถึงอำนาจหน้าที่ การจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ สรุปได้ว่า สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ๆ โดยให้ผู้อำนวยการสถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษา ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุมดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ เป็นผู้แทนของสถานศึกษาในกิจการทั่วไป รวมทั้งจัดทำนิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับ ตามที่ได้รับมอบอำนาจ จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของ

สถานศึกษาเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา การอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิปัต
ให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนดปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ หัวหน้าส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการและผู้อำนวยการสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 :19)

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่
สมบูรณ์ เป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข และเพื่อให้สถานศึกษามีความคล่องตัว มีอิสระ มี
ความเข้มแข็ง รัฐจึงให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล โดยได้รับบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบ
บริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ในมาตรา 35 ว่า “สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้น
พื้นฐานตามมาตรา 34 (2) เฉพาะที่เป็นโรงเรียนมีฐานะเป็นนิติบุคคลเมื่อมีการยุบเลิกสถานศึกษาตาม
วรรคหนึ่งให้ความเป็นนิติบุคคลสิ้นสุดลง” (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 :7)

ความหมายของนิติบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 7) ได้ให้ความหมายของนิติบุคคลไว้ดังนี้ นิติบุคคลเป็นบุคคล
ที่กฎหมายสมมุติขึ้นเพื่อให้มีสิทธิหน้าที่และสามารถทำกิจการอันเป็นการก่อนิติสัมพันธ์กับบุคคล
อื่นได้ภายในของวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ นิติบุคคลในกฎหมายเอกชน หมายถึง นิติบุคคลที่เกิดขึ้น
ตามบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะเกิดขึ้นเมื่อกลุ่มบุคคลธรรมดาารวมกันทำ
กิจกรรมอันใดอันหนึ่งและเพื่อให้ดำเนินกิจการนั้นๆ เป็นนิติบุคคลที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์
ของเอกชนและไม่มีการใช้อำนาจมหาชน และนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน หมายถึง นิติบุคคลที่
เกิดขึ้นตามกฎหมายมหาชนดำเนินกิจกรรมที่เป็นบริการสาธารณะ และมีการใช้อำนาจมหาชน เช่น
กระทรวง ทบวง กรม องค์การมหาชนของรัฐ เทศบาล วัด เป็นต้น

วิจิตร ศรีสอาน (2546 : 2) ให้ความหมายนิติบุคคลว่า หมายถึง องค์กรหรือคณะบุคคลซึ่ง
กฎหมายสมมุติให้เป็นบุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 3) ได้ให้ความหมายของนิติ
บุคคลว่า หมายถึง “การรวมตัวของบุคคลธรรมดาหรือกองทัพยี่สิบของบุคคลธรรมดา เพื่อดำเนิน
กิจการในนามของตนเองและจัดตั้ง โดยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือ
กฎหมายอื่นซึ่งบัญญัติไว้เป็นพิเศษ”

สรุปได้ว่า นิติบุคคล เป็นเรื่องสมมติที่กฎหมายกำหนดให้เป็นให้มีสิทธิและหน้าที่ตามที่

กฎหมายกำหนดเช่นเดียวกับบุคคลธรรมดา กระทรวง ทบวง กรม และในส่วนของราชการของ
รัฐบาล

ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 8) ได้ให้ความหมายของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลสรุปได้ว่า หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาโดยมีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 รองรับสถานะความเป็นนิติบุคคล ให้สามารถกระทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองภายใต้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 เพื่อเป็นกรอบขอบเขตในการปฏิบัติหน้าที่และวางหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลเหล่านั้น

ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 11) ได้กล่าวถึงความความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาขอสรุปได้ว่า โรงเรียนนิติบุคคลนอกจากจะดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษายังมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดทั้งกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 16) ได้กล่าวถึง ความความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษามาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 นั้นขณะนี้สถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลยังมีสถานภาพเป็นส่วนราชการ บุคลากรเป็นข้าราชการและลูกจ้างและการดำเนินงานยังต้องถือปฏิบัติตามระเบียบราชการและกฎหมายยังไม่ได้กำหนดรายละเอียดอะไรไว้ให้มากนัก ต้องศึกษาและพัฒนาต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 : 3) กล่าวถึงความความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขอสรุปได้ว่า ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษานั้น สถานศึกษาจะมีความสามารถกระทำกิจกรรมต่างๆ ได้ด้วยตนเองภายใต้ขอบเขตวัตถุประสงค์ กฎ ระเบียบที่ทางราชการกำหนด คงไม่สามารถดำเนินการใดๆ ได้ทุกอย่างโดยอิสระจะมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และกฎหมายอื่นซึ่งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของสถานศึกษาไว้เป็นการเฉพาะ การจัดการของนิติบุคคล สถานศึกษาจะดำเนินการได้โดยผ่านผู้แทนของนิติบุคคล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ดังนั้น

การจัดการของนิติบุคคลจะเกิดผลในทางกฎหมายและผูกพันกับสถานศึกษาได้นั้น ผู้บริหาร

สถานศึกษาจะเป็นผู้แทนของคณะกรรมการสถานศึกษาในอันที่จะนำมติและความเห็นชอบของ
คณะกรรมการสถานศึกษาไปดำเนินการภายใต้กรอบของกฎหมายและระเบียบที่ได้กำหนดไว้

สงขลา วิชัยชัชคะ (2546 : 8) กล่าวพอสรุปได้ว่า การเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาจะ
ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงก็ต่อเมื่อมีกฎหมายกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่ และให้อำนาจอิสระใน
การบริหารทั้งด้านการเงินการคลัง การบริหารงานบุคคล และการใช้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายและ
ระเบียบที่กำหนด

สุรพล นิติไกรพจน์ (2546 : 8) กล่าวถึง ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาซึ่งสรุปได้ว่า
เมื่อสถานศึกษาเป็นอิสระอยู่แล้ว อยู่ ๆ มาเติมให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลเพิ่มขึ้น จะทำให้
สถานศึกษาเปลี่ยนอะไรบ้างหรือไม่ คำตอบคือ เปลี่ยนบ้างเหมือนกัน หลักการเดิมในเรื่องความเป็น
อิสระไม่เปลี่ยนแต่มีบางประเด็นที่อาจเปลี่ยนไป คือ อำนาจในการจัดการทรัพย์สินที่ได้มาจากการ
บริจาคซึ่งเป็นไปตามมาตรา 59 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งจริง ๆ แล้ว
มาตรานี้เขียนเพื่อไว้สำหรับสถาบันอุดมศึกษา โดยเฉพาะกำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่เป็นนิติ
บุคคลมีอำนาจในการปกครอง ดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ
สถานศึกษาทั้งที่เป็นที่ราชพัสดุตามกฎหมายว่าด้วยที่ราชพัสดุ และที่เป็นทรัพย์สินอื่น สามารถ
บริหารจัดการทรัพย์สินที่ได้จากการบริจาค ดูแลจัดการผลประโยชน์ที่เกิดจากที่ราชพัสดุ ค่าปรับที่
ได้จากสัญญาจัดซื้อจัดจ้าง หรือค่าปรับที่เกิดจากการผิดสัญญาต่าง ๆ ให้ตกเป็นรายได้ของ
สถานศึกษานั้น ๆ

สรุปได้ว่า ความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษา หมายถึง การที่สถานศึกษาต้องดำเนินการ
ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษามีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัด
การศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ตลอดจนมีอำนาจในการปกครอง
ดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 บัญญัติไว้
ในมาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ
งบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
2547 : 25)

กรมวิชาการ (2546 : 23 - 24) กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลพอสรุปได้ว่า

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 บัญญัติไว้ในมาตรา 39 ว่า สถานศึกษาและส่วนราชการตาม มาตรา 34 (2) มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของ ส่วนราชการนั้นๆ โดยให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้าราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นผู้บังคับบัญชา ข้าราชการและมีอำนาจหน้าที่หลายประการ ได้แก่ บริหารกิจการของสถานศึกษา หรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษา หรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการประสานการ ระดมทรัพยากรทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุม ดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และ ทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับของ ทางราชการ เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ ในกิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำนิติกรรม สัญญาในราชการของสถานศึกษา หรือส่วนราชการตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาหรือส่วน ราชการได้รับมอบอำนาจ จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการเพื่อ เสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิบัตร ของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และปฏิบัติงาน อื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง เลขานุการสภา การศึกษา เลขานุการคณะกรรมการอาชีวศึกษาและผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมายศึกษาหรือส่วนราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของ สถานศึกษาหรือส่วนราชการประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งควบคุม ดูแลบุคลากร การเงิน การพัสดุ สถานที่ และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ ให้เป็น ไปตาม กฎหมายระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ ใน กิจการทั่วไป รวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการตาม วงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาหรือส่วนราชการได้รับมอบอำนาจ จัดทำรายงานประจำปีเกี่ยวกับ กิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา อำนาจหน้าที่ ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิบัตรของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ ปลัดกระทรวง เลขานุการสภาการศึกษา เลขานุการคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน เลขานุการคณะกรรมการอุดมศึกษา เลขานุการคณะกรรมการอาชีวศึกษาและ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 1 - 3) ได้กำหนดระเบียบการบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาพอสรุป ได้ว่าให้สถานศึกษามีวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่เพื่อการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้แทนนิติบุคคลสถานศึกษาดำเนินงานกิจการทั่วไปเกี่ยวกับบุคคลภายนอก ให้สถานศึกษามีอำนาจปกครองดูแล บำรุงรักษา ใช้และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้สถานศึกษา ให้สถานศึกษารายงานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ในกรณีนิติบุคคลของสถานศึกษาถูกฟ้องคดี และในกรณีที่นิติบุคคลจะเป็นโจทก์ฟ้องในนามของตนให้กระทำได้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้สถานศึกษา โดยจะต้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการและผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัด สถานศึกษาจะมีอิสระในการบริหารจัดการงบประมาณในส่วนของที่ตั้งไว้สำหรับสถานศึกษาตามที่ได้รับการกำหนดวงเงินและได้รับมอบอำนาจ สถานศึกษามีอิสระอิสระในการบริหารจัดการเกี่ยวกับพัสดุที่อยู่ในส่วนที่อยู่ในความรับผิดชอบ หรืออยู่ในวงเงินงบประมาณที่ได้รับมอบ การรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้สถานศึกษา ให้สถานศึกษารับบริจาคตามระเบียบกระทรวงการคลัง และตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงินและบัญชี สถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกาศ กำหนดการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32) ได้กำหนดขอบข่ายและภารกิจการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ
 - 1.1 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
 - 1.2 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
 - 1.3 การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน
 - 1.4 การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
 - 1.5 การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
 - 1.6 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
 - 1.7 การนิเทศการศึกษา
 - 1.8 การแนะแนวการศึกษา
 - 1.9 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในการศึกษา

1.10 การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

1.11 การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

1.12 การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครั้ว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

2. การบริหารงบประมาณ

2.1 การจัดทำและเสนอของบประมาณ

2.2 การจัดสรรงบประมาณ

2.3 การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน

2.4 การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา

2.5 การบริหารการเงิน

2.6 การบริหารบัญชี

2.7 การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

3. การบริหารงานบุคคล

3.1 การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง

3.2 การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง

3.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

3.4 วินัยและการรักษาวินัย

3.5 การออกจากราชการ

4. การบริหารทั่วไป

4.1 การดำเนินงานธุรการ

4.2 งานเลขานุการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.3 งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

4.4 การประสานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา

4.5 การจัดระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร

4.6 งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

4.7 การส่งเสริม สนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป

4.8 การดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม

4.9 การจัดทำสำมะโนผู้เรียน

4.10 การรับนักเรียน

4.11 การส่งเสริมและประสานงานการศึกษาในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

4.12 การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

4.13 งานส่งเสริมงานกิจกรรมนักเรียน

4.14 การประชาสัมพันธ์งานการศึกษา

4.15 การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กร
หน่วยงานและสถาบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4.16 งานประสานราชการกับเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานอื่น

4.17 การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน

4.18 งานบริหารสาธารณณะ

4.19 งานที่ไม่ได้ระบุไว้ในงานอื่น

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย
การบริหารจัดการและขอบเขตการปฏิบัติหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัด
เขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 จะประกอบไปด้วยการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางกฎหมาย
ที่เกี่ยวกับการศึกษา การบริหารกิจการทั่วไปที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอก การจัดการทรัพย์สินของ
สถานศึกษา วิธีการปฏิบัติราชการทางการปกครอง การบริหารงบประมาณ การบริหารการเงินการ
บัญชีและพัสดุ การบริหารงานบุคคล และตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติ
บุคคล กระทรวงศึกษาธิการได้มีกำหนดและภารกิจ การบริหารสถานศึกษาเป็น 4 ด้าน คือ การ
บริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

การบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้น
พื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือการ
บริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ดังนี้

การบริหารวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาตาม
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 การจัดการศึกษา
ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การพัฒนางานวิชาการจึงเป็นงานหลักของการศึกษา

ความหมายของการบริหารวิชาการ

การบริหารวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะ
ต่างๆ อันพึงประสงค์ สนองตอบต่อหลักสูตรและจุดหมายของการจัดการศึกษาของหน่วยงาน

การบริหารวิชาการส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยมีผู้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการไว้หลายความหมาย ดังนี้

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543:2) ได้ให้ความหมายของการบริหารวิชาการว่า “การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน”

วินิจ เกตุจำ (2546 :1) ให้ความหมายของการบริหารวิชาการไว้ว่า “หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ในโรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้การเรียนการสอนเกิดผลดีมีประสิทธิภาพ”

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การจัดกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตัวผู้เรียน

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 36 - 41) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรพอสรุปได้ว่า

1) การวิเคราะห์ความต้องการ ซึ่งในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ของสิ่งที่จะพัฒนาอย่างกระชับชัดเจนสำหรับการวิเคราะห์ความต้องการจะต้องพิจารณาถึงความต้องการของกลุ่มคน ความต้องการของสังคม ความต้องการด้านอุตสาหกรรมและความต้องการของบุคคล เพื่อประกอบเป็นข้อมูลในการวางวัตถุประสงค์

2) การตั้งวัตถุประสงค์ เมื่อรวบรวมข้อมูลได้ครบแล้ว ก็จะเริ่มวัตถุประสงค์ได้การตั้งวัตถุประสงค์ต้องให้ครอบคลุมสิ่งที่วิเคราะห์ไว้แล้ว คำนึงถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้แสดงออกให้ได้หรือปฏิบัติได้

3) การเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา จะต้องขึ้นอยู่กับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้บรรลุเนื้อหาวิชาจะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่จะเชื่อมโยงเข้าสู่ตัวผู้เรียน เนื้อหาประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และเจตคติ การรวบรวมเนื้อหาจะช่วยให้หลักสูตรเป็นรูปร่างขึ้น อาจจะมีเนื้อหาอื่นเพิ่มเติมก็ได้

4) การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ประสบการณ์การเรียนรู้ต่างก็มีผลต่อวัตถุประสงค์ที่ต่างกัน จึงจำเป็นที่จะต้องจัดระบบการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงหลักของความต่อเนื่องของความรู้และทักษะของผู้เรียน ความสามารถที่จะเกิดขึ้นตามมา และการบูรณาการของประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 28 - 34) ได้กล่าวถึงการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้โดย

สถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาหลักสูตรในเรื่องต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

การกำหนดวิสัยทัศน์ สถานศึกษาต้องมีวิสัยทัศน์ซึ่งทำได้โดยอาศัยความร่วมมือของชุมชน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ผู้เรียน ภาคธุรกิจ ภาครัฐในชุมชน ร่วมกันกับคณะกรรมการสถานศึกษา และความประสงค์อันสูงส่งที่มีพันธกิจหรือภาระหน้าที่ร่วมกันในการกำหนดงานหลักที่สำคัญๆ ของสถานศึกษาพร้อมด้วยเป้าหมาย มาตรฐาน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการและการติดตามผล

การจัดทำหลักสูตร จากวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และมาตรฐานการเรียนรู้ที่สถานศึกษาได้ กำหนดไว้ สถานศึกษาจะต้องจัดทำสาระการเรียนรู้จากช่วงชั้นให้เป็นรายปีหรือรายภาคพร้อม กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้ชัดเจน

การออกแบบการเรียนการสอน การออกแบบการเรียนรู้จะต้องให้ผู้เรียนพัฒนาได้ทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ทักษะ และเจตคติ

การกำหนดเวลาการเรียนและจำนวนหน่วยการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 1, 2, 3 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายปีและกำหนดจำนวนหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและ สาระการเรียนรู้ สำหรับช่วงชั้นที่ 4 กำหนดสาระการเรียนรู้เป็นรายภาค และกำหนดจำนวนหน่วย กิจให้เหมาะสมและสอดคล้องกับมาตรฐานและสาระการเรียนรู้

การจัดทำแผนการเรียนรู้ โดยวิเคราะห์จากคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ที่จัดทำ กำหนดแผนการเรียนรู้ของผู้เรียนและผู้สอน

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมให้ เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน

การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สถานศึกษาต้องร่วมกับชุมชนกำหนดคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ เพื่อเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม

หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของ การศึกษาความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอนจะทำให้การจัดการศึกษาดำเนินไป ด้วยดีตั้งแต่ผู้เรียนเองและช่วยให้ครูได้มีทิศทางและสิ่งกำหนดในการสอน

หลักสูตรเปรียบเหมือนแบบแปลนการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตรจะบอกได้ ว่า วัตถุประสงค์ที่ต้องการมีอะไรบ้าง จะใช้อะไรบ้างเป็นวัสดุและอุปกรณ์ จะสอนอย่างไรจัด เตรียมการสอนอย่างไรบ้าง เพื่อช่วยในด้านการเรียนการสอน หลักสูตรจึงมีความสำคัญเป็นแผน ยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จที่ต้องการ เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของครูที่จะจัด ประสบการณ์ให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะ ความประพฤติ มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ (ปรียาพร วงศ์

อนุตรโรจน์ 2535 : 39) การพัฒนาหลักสูตรย่อมขึ้นอยู่กับ การให้ความหมายของหลักสูตร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันดังนี้

หลักสูตร หมายถึง ประมวลเหตุการณ์ทั้งปวงที่ครูผู้สอนให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิต เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต(ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535 : 4)

หลักสูตร หมายถึง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ได้วางแผนไว้อย่างดีและขึ้นอยู่กับ การสอน เพราะประสบการณ์จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2535 : 5)

ธำรง บัวศรี (2532 : 6) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง แผนการจัดประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สมคิด บางโม (2524 : 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็กทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

บันลือ พุกกะวัน (2522 : 87) ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง กิจกรรมและประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่ผู้เรียนแต่ละระดับ แต่ละชั้นตามเวลาที่กำหนด โดยประกอบด้วยเนื้อหา กิจกรรม และประสบการณ์อันเนื่องมาจากเนื้อหา

การพัฒนาหลักสูตร เป็นเรื่องที่ต้องการการตัดสินใจหลายขั้นตอนตั้งแต่การเริ่มตั้งวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ การเลือกเนื้อหาให้ตรงและครอบคลุม ชนิดของประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและวัตถุประสงค์ และท้ายสุดก็คือ วิธีการประเมินของการเรียนรู้นั้นการตัดสินใจควรกระทำเป็นคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร จะต้องทำอย่างเป็นระบบ มีหลักเกณฑ์และตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเที่ยงตรง

สรุป

การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง กระบวนการที่เกี่ยวข้อง การจัดทำหลักสูตรและการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรให้เหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

สถานศึกษาจะต้องดำเนินการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตร เป้าหมายการจัดการศึกษา (กนก จันทร์ขจร 2536 : 71) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนไว้หลายประการพอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้รายวิชาโดย

พิจารณาเนื้อหาบทเรียนให้สอดคล้องกับสภาพการสอนที่จะนำไปปฏิบัติจริง พิจารณาพฤติกรรมเบื้องต้นของผู้เรียนแล้วเลือกประสบการณ์ การเรียนรู้ กิจกรรมเสริมที่เหมาะสมกับผู้เรียน เลือกยุทธศาสตร์การสอน เลือกรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่สามารถช่วยให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้จัดกลุ่มผู้เรียนตามวิธีการสอนที่เลือกไว้ กำหนดเวลาที่จะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน กำหนดสถานที่ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด จัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน เลือกสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมที่จะสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้บันทึกการสอนรายคาบ กำหนดจุดประสงค์เนื้อหาวิชา ขั้นตอนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน และบทบาทผู้สอน ผู้เรียน วิธีการกระบวนการและการวัดประเมินผล ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ใช้วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้สอนตามบันทึกการสอนและติดตาม การอบรมคุณธรรมจริยธรรม และการประเมินผลการเรียนการสอนเพื่อให้ทราบว่า การดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ได้ผลตามจุดหมาย หลักการของหลักสูตรหรือไม่

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 21) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนไว้พอสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงชั้น ควรใช้รูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ การเรียนรู้จากปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ การใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การเรียนรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ต้องพยายามนำกระบวนการจัดการ กระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม กระบวนการคิดและกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ไปสอดแทรกในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เนื้อหาและกระบวนการต่าง ๆ ข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมการบูรณาการเป็นการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน ยึดผู้เรียนผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยนำกระบวนการเรียนรู้จากกลุ่มสาระเดียวกันหรือต่างกลุ่มสาระการเรียนรู้มาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนเป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำกระบวนการสอนของครู แผนการสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ การจัดสื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดบริการทางวิชาการต่าง ๆ แก่ผู้เรียน

3. การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน

การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการที่แสดงผลการตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเป็นไปตามผลการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้และจุดหมายของหลักสูตรเพียงใด ซึ่งเป็นข้อมูลของผู้สอนในการใช้ประกอบการปรับปรุงและพัฒนาผลการเรียนและการสอนในโอกาสต่อไป

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 24-25) ได้กล่าวถึงการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้พอสรุปได้ว่าการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ให้ผู้สอนใช้พัฒนาผู้เรียนเพราะจะช่วยให้ได้ข้อมูลข่าวสารที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน การวัดและประเมินผลจะแบ่งระดับได้ดังนี้

1) การวัดผลและประเมินผลระดับชั้นเรียน มีจุดหมายสำคัญของการประเมินระดับชั้นเรียน คือ มุ่งหาคำตอบว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ การวัดและประเมินผลจึงต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย เน้นการปฏิบัติประเมินความประพฤติ การเรียน การร่วมกิจกรรม ผลงานจากโครงการหรือเพิ่มสะสมผลงานโดยสถานศึกษาเป็นผู้กำหนด หลักเกณฑ์การประเมินโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2) การประเมินผลระดับสถานศึกษา เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นชั้นปีและช่วงชั้น สถานศึกษานำข้อมูลที่ใช้นี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนและคุณภาพของผู้เรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้

3) การประเมินคุณภาพระดับชาติ สถานศึกษาต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้ารับการประเมินคุณภาพระดับชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 58) ได้เสนอแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้สรุปได้ดังนี้

- 1) กำหนดเกณฑ์ซึ่งเป็นตัวชี้วัดผลการเรียนที่ชัดเจน
- 2) กำหนดภาระงาน ผลงาน และโครงการที่นักเรียนต้องปฏิบัติ
- 3) ใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สืบเกิดจากผลงานและสภาพการปฏิบัติงานตามจริง
- 4) ประเมิน โดยยึดมาตรฐานการปฏิบัติ
- 5) ประเมินจากผลงานและการแสดงความสามารถจากเพิ่มสะสมผลงาน
- 6) นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ท้าทายความสามารถ
- 7) แจงผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบทันทีเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น

การเทียบโอนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และผลการเรียน ให้สถานศึกษาสามารถเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียน โดยการนำความรู้ทักษะและประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และหรือจากการประกอบอาชีพมาเทียบโอนเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งการพิจารณาเทียบโอนสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้โดยพิจารณาจากหลักฐานการศึกษาความรู้และประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติจริง และพิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติได้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 27)

4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

มาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในมาตรา 8(3) ที่ให้การจัดการศึกษาชี้คหลักการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (รุ่ง แก้วแดง 2546 : 102)

การวิจัยในชั้นเรียนไม่ใช่เป็นเพียงการแก้ปัญหา แต่จะเป็นการตั้งปัญหา โดยเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงนั้น ดังนั้นเมื่อการวิจัยผ่านขั้นของการสะท้อนผลแล้ววัฏจักรของการวิจัยจะต้องวนกลับมาอีกครั้งหนึ่งในลักษณะของเกลียวสว่านที่จะเจาะลึกลงไปเรื่อย ๆ โดยเมื่อมีการสะท้อนข้อมูลแล้วก็จะย้อนกลับไปวางแผนปฏิบัติดำเนินการตามแผน สังเกตอย่างมีระบบ และสะท้อนผลอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อการเปลี่ยนที่ยั่งยืน และสร้างภาพลักษณ์ของการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น (ส.วาสนา ประมวลพฤษภาคม 2541 : 101)

5. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

สื่อเพื่อการเรียนรู้ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีความหลากหลาย ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อเทคโนโลยีและสื่ออื่น ๆ โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ จะทำให้การเรียนรู้เป็นรูปแบบที่เรียกว่า Elearning มากขึ้น ซึ่งช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีคุณค่า น่าสนใจ ชวนคิด ชวนติดตาม เข้าใจง่ายและรวดเร็วขึ้น รวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้งและต่อเนื่องตลอดเวลาเพื่อให้เกิดการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมด้านสื่อการเรียนรู้ ด้วยการให้ครูจัดทำและจัดหาสื่อที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เป็นสื่อการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ศึกษาวิธีการสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 39)

6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

กระบวนการเรียนรู้และสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นไปที่การจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่างๆ ทั้งในและนอกสถานศึกษาดังนั้น สถานศึกษาจึงต้องพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษา อันได้แก่ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา สวนพฤกษศาสตร์ สวนสมุนไพร ให้มีความพร้อมสำหรับการจัดการเรียนรู้ พร้อมทั้งประสานจัดการเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาด้วย อันได้แก่ ห้องสมุดประชาชนพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์และนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ที่อื่นอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ (รุ่ง แก้วแดง 2546 : 101)

7. การนิเทศการศึกษา

คำว่า การนิเทศการศึกษา (Educational Supervision) นั้น นักการศึกษาและนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้

กรมสามัญศึกษา (2539 : 64) กล่าวถึงการนิเทศภายในสถานศึกษาไว้โดยสรุป คือ เป็นการผสมผสานการนิเทศภายในกับการนิเทศภายนอก ใช้เทคนิคการนิเทศแบบมีส่วนร่วม มีการระดมทรัพยากรด้านผู้ให้การนิเทศ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์จากหน่วยงานทางการศึกษาจากสถานศึกษาท้องถิ่นมาใช้ในกิจกรรมการนิเทศใช้วิธีการเชิงระบบในการนิเทศโดยวิธีการประชาธิปไตย และสร้างระบบเครือข่ายเชื่อมโยงในการนิเทศทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

8. การแนะแนวการศึกษา

กรมวิชาการ (2544 : 33) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานและแนะแนวการศึกษาในสถานศึกษาไว้ สรุปได้ว่าเป็น จัดระบบแนะแนวอย่างมีประสิทธิภาพตามความเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและสภาพท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการวิจัยเจาะลึกในเชิงวิทยาพัฒนาการตามวัยของเด็กไทย และนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนางานแนะแนว และนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงาน โดยทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับผู้บริหารมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

9. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 59) ได้ให้หลักของการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาไว้ซึ่งสรุปได้ว่าเป็นการจัดระบบบริหารและสารสนเทศ เป็นการพัฒนามาตรฐานการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี และเป็นการผดุงระบบการประกันคุณภาพ

10. การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน

บทบาทและหน้าที่ใหม่ของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 คือการให้สถานศึกษาเป็นแกนนำร่วมกับบุคคล ครอบครัวชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน (รุ่ง แก้วแดง 2546 : 103 - 104) สถานศึกษาสามารถระดมทรัพยากรบุคคล เงินและภูมิปัญญาจากชุมชนมาใช้เพื่อการศึกษา ขณะเดียวกันสถานศึกษาจะต้องร่วมกับบุคคลและสถาบันต่าง ๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ทุกส่วนของชุมชนพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชนสรุปได้ว่า สถานศึกษาสำรวจความต้องการ สนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิด และเทคนิค ทักษะ ทางวิชาการ ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษา

11. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กล่าวถึงแนวทางการปฏิบัติของสถานศึกษานั้นต้องประสานความร่วมมือช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่าง ๆ

12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ

สถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 38) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติของสถานศึกษานั้นต้องสำรวจและต้องศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการจัดได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษาส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

การบริหารงบประมาณ

งบประมาณเป็นจำนวนเงินที่กำหนดไว้เป็นรายรับรายจ่าย ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Budget” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่างบประมาณ หมายถึง แผนงานทางการเงินของรัฐบาลที่แสดงออกเป็นเอกสาร โดยประมาณการด้านรายรับและรายจ่ายในรูปของจำนวนเงินที่จะดำเนินการในปีงบประมาณหนึ่ง (เชิดชัย มีคำ ม.ป.ป. : 17)

เมื่อโรงเรียนเป็นนิติบุคคลการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและให้สอดคล้องกับระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินที่ให้อำนาจผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการทางการเงินให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ความหมายของการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณ เป็นวิธีการเงินที่ผู้บริหารได้วางรูปแบบหรือแผนการดำเนินงานของตนหรือหน่วยงานของตน โดยแสดงถึงรายรับและรายจ่ายของโครงการที่จะดำเนินการไว้ ทั้งนี้เป็นการควบคุมการดำเนินงานทางการเงินของผู้บริหารหรือหน่วยงานด้วย (ประทุม รอดประเสริฐ 2539 : 207)

เชิดชัย มีคำ (ม.ป.ป.78) ได้ให้ความหมายการบริหารงบประมาณว่าหมายถึง การที่ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจ ซึ่งได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีตามวงเงินที่พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณประเทศในพระราชกิจงานุเบกษา เพื่อบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้วส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจะต้องดำเนินการใช้จ่ายเงิน หรือก้อหนีผูกพันให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการเงินของแผ่นดิน

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้บริหารและหน่วยงานตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ เป็นกระบวนการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การกำกับ ควบคุมการดำเนินงานทางการเงินของหน่วยงานให้มีความถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพ

การจัดทำงบประมาณสถานศึกษา

กรมสามัญศึกษา (2545 : 2-3) ได้เสนอแนวทางการจัดทำงบประมาณของสถานศึกษาไว้ดังนี้

- 1) จัดทำร่างแผนกลยุทธ์สถานศึกษาและกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (MTEF)
- 2) นำเสนอแผนกลยุทธ์สถานศึกษากรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลางฉบับร่างต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกกลุ่มเพื่อรับข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
- 3) ปรับร่างแผนกลยุทธ์สถานศึกษากรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าปานกลางต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพิจารณาเห็นชอบหรืออนุมัติตามอำนาจที่กฎหมายกำหนด
- 4) นำเสนอแผนกลยุทธ์สถานศึกษาและกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลางต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อจัดทำกลยุทธ์และกรอบประมาณการรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลางของเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อเสนอต่อส่วนกลางต่อไป

มูลนิธิส่งเสริมนโยบายศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 14-16) ได้เสนอหลักการแนวคิดในการบริหารงานการเงินทั้งเงินงบประมาณและนอกงบประมาณ ไว้โดยสรุปดังนี้

- 1) การวางแผนด้านงบประมาณ จะต้องมีกรวางแผนกลยุทธ์และวางแผนกรอบงบประมาณรายจ่ายล่วงหน้าระยะปานกลาง (MTEF)
- 2) การคำนวณต้นทุนของผลผลิตและกิจกรรม เพื่อนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณที่เน้นผลผลิตและต้นทุนต่อหน่วยของผลผลิต
- 3) การจัดระบบการจัดซื้อจัดจ้าง โดยจัดระบบและขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างให้มีประสิทธิภาพ รัดกุม และโปร่งใส
- 4) การบริหารการเงินและการควบคุมงบประมาณ โดยจะต้องมีมาตรฐานการควบคุมงบประมาณ การกำหนดความรับผิดชอบเรื่องบัญชีและการเงิน
- 5) รายงานทางการเงินและผลการดำเนินการ เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการใช้งบประมาณ
- 6) การบริหารสินทรัพย์เพื่อใช้สินทรัพย์ที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าที่สุด

7) การตรวจสอบภายใน เพื่อควบคุมการใช้เงินงบประมาณและเงินนอกงบประมาณให้

สอดคล้องและเป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. การบริหารการเงินและการบัญชี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 22-23) ได้กำหนดระเบียบวิธีการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงินของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา พอสรุปได้ว่า เงินงบประมาณให้เบิกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นหน่วยเบิกแล้วแต่กรณี ภายในวงเงินที่ได้รับการจัดสรร งบลงทุนและงบดำเนินการ ให้สถานศึกษารวบรวมหลักฐานขอเบิกและตรวจสอบความถูกต้องให้เรียบร้อย และส่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นหน่วยเบิก ดำเนินการเบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดเพื่อจ่ายเงิน ให้เจ้าหน้าที่หรือผู้มีสิทธิรับเงินต่อไป เงินงบกลาง ซึ่งไม่มีวงเงินจัดสรร ให้ดำเนินการเช่นเดียวกับ งบลงทุนและงบดำเนินการ และงบเงินอุดหนุน (เงินรายหัว) ให้สถานศึกษาจัดทำแผนการใช้จ่ายเงิน ส่งให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาที่เป็นหน่วยเบิก ดำเนินการเบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัดเพื่อจ่ายให้สถานศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ ผู้มีสิทธิรับเงินตามกรณี ต่อไป และให้สถานศึกษามั่นทอกการรับเงินที่ได้รับในบัญชีในวันที่ได้รับเงิน โดยแสดงให้ทราบว่าได้รับเงินตามใบเสร็จรับเงิน หรือเอกสารอื่น เล่มใด เลขที่ใด จำนวนเท่าใด การจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินทุกรายให้มีหลักฐานการจ่ายและต้องบันทึกรายจ่ายเงินนั้น ไว้ในบัญชีแล้วแต่กรณี ในวันที่จ่ายเงินนั้นเมื่อสิ้นเวลาจ่ายเงิน ให้สถานศึกษาจัดให้มีผู้ตรวจสอบรายจ่ายเงินที่บันทึกไว้ในบัญชีกับหลักฐานการจ่ายในวันนั้น หากปรากฏว่าถูกต้อง ให้ผู้ตรวจสอบลงลายมือชื่อกำกับยอดคงเหลือไว้ในบัญชีนั้น ๆ ให้สถานศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบการเบิกจ่ายเงินตลอดจนใบสำคัญจ่ายให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภายในเวลาที่กำหนดและตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 2) ได้กำหนดวิธีการรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สรุปได้ว่า การรับบริจาคเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษา ให้สถานศึกษารับบริจาคได้ตามระเบียบกระทรวงการคลังและตามหลักเกณฑ์ที่เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานประกาศกำหนด รวมทั้งการบริหารจัดการเกี่ยวกับการเงินและการบัญชีของสถานศึกษาด้วย อีกทั้งให้สถานศึกษาจัดทำบัญชีแสดงรายการรับจ่ายเงินและทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษาไว้เป็นหลักฐาน และให้สรุปรายการทรัพย์สินดังกล่าว รายงานให้ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัดอยู่ทราบทุกสิ้นปีงบประมาณ

3. การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

การบริการเกี่ยวกับพัสดุและสินทรัพย์จะมีความเกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลอยู่มาก ซึ่งจะมีวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546 : 17-21) ได้กำหนดวิธีการและระเบียบดำเนินการในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการพัสดุของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลสรุปได้ดังนี้

- 1) พักตร์ที่มีอยู่เดิมก่อนพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ใช้บังคับให้มีการควบคุมบริหารจัดการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พักตร์ที่ได้จากการที่มีผู้บริจาค ให้สถานศึกษาปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยการบริจาคเงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษา โดยให้สถานศึกษามีอำนาจปกครองดูแล บำรุงรักษาใช้และจัดการผลประโยชน์จากทรัพย์สินที่มีผู้อุทิศให้แก่สถานศึกษาได้
- 2) ในการจัดซื้อหรือจัดจ้างให้ดำเนินการในแต่ละวิธี ซึ่งกำหนดไว้ 6 วิธี ดังนี้
 - (1) วิธีตกลงราคา (ราคาไม่เกิน 100,000 บาท)
 - (2) วิธีสอบราคา (ราคาเกิน 100,000บาท แต่ไม่เกิน 2,000,000 บาท)
 - (3) วิธีประกวดราคา (ราคา 2,000,000 บาท)
 - (4) วิธีพิเศษ (ราคา 100,000 บาท และกระทำได้เฉพาะภายใต้เงื่อนไขกรณีหนึ่งกรณีใด)
 - (5) วิธีกรณีพิเศษ (เป็นการจัดซื้อจัดจ้างจากหน่วยงานของทางราชการด้วยกัน)
 - (6) การประมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์
- 3) อำนาจการสั่งซื้อหรือจัดจ้าง สำหรับหัวหน้าสถานศึกษา มีดังนี้
 - (1) วิธีตกลงราคาและวิธีกรณีพิเศษ วงเงินไม่เกิน 100,000 บาท
 - (2) วิธีสอบราคาวิธีประกวดราคา การจ้างที่ปรึกษา วงเงินไม่เกิน 50 ล้านบาท
 - (3) วิธีพิเศษ วงเงินไม่เกิน 25 ล้านบาท
 - (4) วิธีกรณีพิเศษ วงเงิน 100,000 บาท
- 4) การควบคุม การตรวจสอบ และการจำหน่ายพัสดุให้ปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

5) สำหรับการบริหารที่ดินและสิ่งปลูกสร้างในสถานศึกษา ปกครอง ดูแล บำรุง รักษาใช้

และจัดหาผลประโยชน์จากรัฐได้ ตามที่กระทรวงการคลังและสำนักคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 1-2) ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินทรัพย์
ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาไว้สรุปได้ว่าให้สถานศึกษามี
อำนาจปกครอง ดูแล บำรุง รักษา ใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากสินทรัพย์ที่มีอยู่ทุกให้แก่
สถานศึกษา เว้นแต่การจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ที่มีผู้ทูลให้สถานศึกษา ต้องได้รับความเห็นชอบ
จากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล และเมื่อจำหน่าย
อสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวแล้ว ให้สถานศึกษารายงานให้อำนาจการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ทราบโดยเร็ว ในกรณีที่จะต้องมีการจดทะเบียนสิทธิ ขึ้นทะเบียนหรือดำเนินการทางทะเบียนใดๆ ที่
เกี่ยวกับสินทรัพย์ที่มีผู้ทูลให้สถานศึกษา ให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการทางทะเบียนดังกล่าวได้
ในนามนิติบุคคลสถานศึกษา และในกรณีที่นิติบุคคลสถานศึกษาถูกฟ้อง ให้สถานศึกษารายงานให้
สำนักงานเขตพื้นที่ที่ทราบ เพื่อแจ้งให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทราบเพื่อ
ดำเนินการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินคดีโดยเร็ว ในกรณีที่นิติบุคคลสถานศึกษาจะเป็นโจทก์ฟ้องคดี
ในนามของตน ให้กระทำได้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่มีผู้ทูลให้สถานศึกษาโดยจะต้อง
ได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาที่สถานศึกษานั้นสังกัด เมื่อมีการประกาศยุบ รวม เลิก สถานศึกษา ให้สำนักงานเขตพื้นที่
การจัดการศึกษาจัดให้มีการตรวจสอบทรัพย์สินและชำระบัญชี รวมทั้งดำเนินการโอนหรือจำหน่าย
ทรัพย์สินที่ยังคงอยู่ตามเกณฑ์และวิธีการที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

การบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถ
ปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านคนว่าการบริหารงานบุคคล
ให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครู และ
บุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ให้ได้รับการยกย่อง
เชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและความก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ 2546 : 51)

ความหมายของการบริหารงานบุคคล

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 116) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาว่า “เป็นกระบวนการดำเนินงาน วางแผนด้านอัตรากำลัง การสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง การปฐมนิเทศ การพัฒนาและศึกษาอบรม ด้านวินัย การให้พ้นจากงานของบุคลากรในสถานศึกษา”

พะยอม วงศ์สารศรี (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารบุคคล หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ ต่างๆ พิจารณานักลที่มีอยู่ในสังคมเพื่อดำเนินการสรรหาคัดเลือก และบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าอยู่ในองค์กรและในขณะที่บุคคลเข้ามาปฏิบัติงานในองค์กร ได้มีการจัดกิจกรรมธำรงรักษาให้บุคคลที่คัดเลือกเข้ามาได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์กรที่ต้องพ้นจากการที่ทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง กระบวนการบริหารงานบุคคลในองค์กรเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์และเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานอย่างมีประสิทธิภาพที่เกี่ยวกับการวางแผนกำลังคน การสรรหา การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาการรักษาวินัย และการให้ออกจากราชการ

สำหรับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลนั้น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546 : 3)

1. การวางแผนอัตรากำลังคน

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543 : 122-123) ได้กล่าวถึงการวางแผนอัตรากำลังคนไว้โดยสรุปได้ว่า สถานศึกษาจำเป็นที่จะต้องมีการวางแผนด้านอัตรากำลัง โดยการสำรวจอัตรากำลังที่มีอยู่ในปัจจุบัน และพยากรณ์ความจำเป็นในอนาคต แล้วจึงวางแผนปฏิบัติเกี่ยวกับการขออัตรากำลังเพิ่มเพื่อใช้ประโยชน์ในสถานศึกษา

มูลนิธิส่งเสริมนโยบายการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 2) ได้กล่าวถึงการวางแผนจัดอัตรากำลังคนไว้พอสรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องวิเคราะห์ปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น ฝ่ายบุคคลตรวจสอบหาข้อมูลกำลังคน จำนวนบุคลากรจากส่วนงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วนำเข้าไปประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อพิจารณา และคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกันพิจารณาความจำเป็นในการเพิ่มบุคลากร โดยคำนึงถึงปริมาณงานในหน้าที่รับผิดชอบที่เพิ่มจริง การเพิ่มปริมาณและความรับผิดชอบเป็นครั้งคราว อาจใช้วิธีจ้างครูหรือพนักงานสัญญาจ้างพิเศษ การใช้เทคโนโลยีทดแทน และการพิจารณาหาจากบุคคลภายในที่เหมาะสมจากส่วนงานอื่นๆ

2. การบรรจุและแต่งตั้ง

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547:28-32) ได้กำหนดระเบียบเกี่ยวกับวิธีการบรรจุและการแต่งตั้งข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลพอสรุปได้ดังนี้

1) การบรรจุบุคคลเข้ารับราชการเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ให้บรรจุและแต่งตั้งจากผู้สอบแข่งขันได้รับแต่งตั้งนั้นโดยบรรจุตามลำดับที่ในบัญชีผู้สอบแข่งขันได้ ในกรณีที่มีความจำเป็นหรือเหตุพิเศษ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษา อาจคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา อาจคัดเลือกบุคคลเพื่อบรรจุและแต่งตั้งเป็นข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยวิธีอื่นได้ ซึ่ง อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาอาจมอบให้สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการสอบแข่งขันก็ได้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ อ.ก.ค.ศ.กำหนด

2) การบรรจุแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งครูผู้ช่วย ตำแหน่งครู และตำแหน่งบุคลากรทางการศึกษาอื่นในสถานศึกษา ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้ง โดยอนุมัติ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา

3) การย้ายข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดไปดำรงตำแหน่งในหน่วยงานการศึกษาอื่นภายในเขตพื้นที่การศึกษาหรือต่างเขตพื้นที่การศึกษา ต้องได้รับอนุมัติจาก อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาของผู้ประสงค์ย้ายและผู้รับย้ายแล้วแต่กรณี เมื่อ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาอนุมัติแล้วให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาสั่งบรรจุและแต่งตั้งในตำแหน่งครูผู้ช่วยตำแหน่งครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นในสถานศึกษา

3. การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

กรมสามัญศึกษา (2546 : 46-47) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานไว้ว่าสถานศึกษาจะต้องจัดงบประมาณในการอบรมพัฒนาครูให้เหมาะสมและเพียงพอ หลังจากอบรมพัฒนาแล้ว ควรมีการกำหนดระยะเวลาขยายผล และสรุปผลรายงานที่ชัดเจน จัดให้มีศูนย์บริการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง การจัดอบรมพัฒนาครูควรให้ครอบคลุมทุกหมวดวิชาทุกรายวิชาทุกปีอย่างต่อเนื่อง และใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยและหลากหลาย

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547 : 44-47) ได้กำหนดวิธีการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการไว้ สรุปได้ว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้ใดปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับการเป็นข้าราชการครู และปฏิบัติราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพสมควรได้รับคำชมเชย รางวัลเครื่องเชิดชูเกียรติ หรือการเลื่อนขั้นเงินเดือนตามควรแก่

กรณี การเลื่อนขึ้นเงินเดือนของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ผู้บังคับบัญชา แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา โดยพิจารณาให้ยึดหลักคุณธรรมมีความเที่ยงธรรม เปิดเผย โปร่งใสและพิจารณาจากผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก และความประพฤตินในการรักษาวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้หน่วยงานการศึกษามีหน้าที่จัดสวัสดิการให้แก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาตามความเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

4. วินัยและการรักษาวินัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 59-60) ได้เสนอแนวทางในการดำเนินการทางวินัยและการรักษาวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลได้ดังนี้

1) กรณีความผิดวินัยไม่ร้ายแรง ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการสอบสวนให้ได้ความจริงและความยุติธรรม โดยไม่ชักช้า เมื่อมีกรณีอันมีมูลที่ควรกล่าวหาว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากระทำผิดวินัยไม่ร้ายแรง และผู้อำนวยการสถานศึกษาส่งยุติเรื่องในกรณีที่คณะกรรมการสอบสวนแล้วทราบไม่ได้กระทำผิดวินัยหรือสั่งลงโทษภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือน หรือลดขั้นเงินเดือน ตามที่คณะกรรมการสอบสวนแล้วพบว่ามีความผิดไม่ร้ายแรง

2) กรณีความผิดวินัยร้ายแรงให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาดำเนินการเสนอให้ผู้มีอำนาจสั่งบรรจุและแต่งตั้งตามระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการสอบสวนกรณีอันมีมูลว่าข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา กระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรงแล้วดำเนินการลงโทษปลดออกหรือไล่ออกตามผลการพิจารณาของ อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา

3) การเสริมสร้างและป้องกันการกระทำผิดวินัยให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ดำเนินการให้ความรู้ ฝึกอบรม การสร้างขวัญและกำลังใจการจูงใจในอันที่จะเสริมสร้างและพัฒนาเจตคติ จิตสำนึก และพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชากระทำผิดตามควรแก่กรณี

5. การออกจากราชการ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 60-63) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการออกจากราชการของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่นในสถานศึกษา โดยระบุนโยบายของผู้บริหารสถานศึกษาในการพิจารณาให้ออกจากราชการพอสรุปได้ดังนี้

- 1) การลาออกจากราชการ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาพิจารณาอนุญาตลาออกจากราชการของครูผู้ช่วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา แล้วรายงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป
- 2) การให้ออกจากราชการ กรณีไม่พ้นทดลองปฏิบัติราชการหรือไม่ผ่านการเตรียมความพร้อมและพัฒนาอย่างเข้ม ต่ำกว่าเกณฑ์ที่คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากำหนด
- 3) การให้ออกจากราชการไว้ก่อน ผู้อำนวยการสถานศึกษาสั่งพักราชการหรือสั่งให้ออกจากราชการไว้ก่อน ในกรณีที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาอื่น มีกรณีถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยร้ายแรงจนถูกตั้งคณะกรรมการสอบสวนวินัย หรือถูกฟ้องคดีอาญาหรือต้องหากระทำผิดอาญา
- 4) การให้ออกจากราชการเพราะเหตุรับราชการนานหรือเหตุทดแทน เช่น กรณีเจ็บป่วยโดยไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยสม่ำเสมอ กรณีไปปฏิบัติงานตามความประสงค์ของทางราชการ กรณีขาดคุณสมบัติทั่วไป กรณีมีเหตุอันควรว่าหย่อนความสามารถและบกพร่องในหน้าที่ราชการหรือประพฤติตนไม่เหมาะสม กรณีมีมลทินหมอง กรณีที่ได้รับโทษจำคุก โดยคำสั่งของศาลหรือรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกในความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

การบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดระบบบริหารองค์การ ให้บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ บทบาทหลักของการบริหารทั่วไป คือ การส่งเสริม สนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักวิชาการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546:64)

ความหมายของการบริหารทั่วไป

รุ่ง แก้วแดง (2546 : 63) ได้กล่าวถึง การบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนนิติบุคคลนั้นจะแตกต่างจากการบริหารโรงเรียนในแบบเดิม เนื่องจากความต้องให้ความสำคัญกับการจัดทำนโยบาย แผน และระบบข้อมูลสำหรับการดำเนินงาน โดยจะรวมงานด้านการประกันคุณภาพภายในไว้ด้วยงานบริหารทั่วไปแบบใหม่จึงต้องมีประสิทธิภาพ มีระบบข้อมูลที่ทันสมัยและควรจัดให้เป็นบริการเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 110) ได้ให้ความหมายของการบริหารทั่วไปว่า “การบริหารทั่วไป” หมายถึงการบริหารงานที่รวมเอาภารกิจหน้าที่ที่เห็นว่าเป็นด้านย่อยๆ และไม่อาจจะจัดเข้าไว้ในภารกิจหน้าที่หลักใดๆ ได้ก็นำมารวมเข้าด้วยกันเป็นภารกิจหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป

จากความหมายดังกล่าว จึงพอสรุปได้ว่า การบริหารทั่วไป หมายถึง การบริหารงานที่เป็นงานต่างๆ ที่ไม่ใช่ภารกิจหลักของสถานศึกษาแต่สถานศึกษาจะต้องบริหารให้มีประสิทธิภาพและใช้ระบบข้อมูลที่ทันสมัย

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 114) ได้แบ่งขอบข่ายอำนาจหน้าที่ของการบริหารทั่วไปออกเป็นงานธุรการและสารบรรณ งานทะเบียนและงานรายงาน งานอาคารสถานที่ งานภารกิจนักเรียนและบริการต่างๆ งานด้านชุมชนสัมพันธ์ และงานธุรการ

กิตติมา ปรีดีดีล (2532 :16) ได้กล่าวถึงขอบข่ายของงานธุรการพอสังเขปว่าขอบข่ายงานธุรการจะประกอบด้วยงานบริการต่างๆ ที่นอกเหนือจากเรื่องของวิชาการและการเรียนการสอนเป็นงานที่จะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้งานการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งพอสรุปเป็นเรื่องใหญ่ๆ ได้ 4 เรื่อง คือ

1) งานสารบรรณ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับเอกสารเป็นส่วนใหญ่ หรือที่เรียกว่างานหนังสือ ส่วนใหญ่เป็นหนังสือติดต่อราชการ หน้าที่ความรับผิดชอบส่วนใหญ่จึงเกี่ยวกับการตอบโต้ เก็บและส่งหนังสือ เก็บเวลาปฏิบัติราชการ แจ้งข่าวสารให้ทราบ เป็นต้น

2) งานการเงิน เป็นการจัดการเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย ตลอดจนการดำเนินงานด้านการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานที่วางไว้

3) งานพัสดุ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ ครุภัณฑ์ โดยการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

4) งานเอกสารต่างๆ นอกเหนือจากหนังสือราชการ งานทะเบียนประวัติ งานประชาสัมพันธ์ งานรักษาความปลอดภัย ควบคุมดูแลคนงาน นักการภารโรง และในกิจการทั่วไปของสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกให้ผู้อำนวยความสะดวกสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ 2546:1)

งานเทคโนโลยีและสารสนเทศ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 37) ได้เสนอแนวคิดในการพัฒนางานเทคโนโลยีและสารสนเทศไว้ดังนี้

การพัฒนางานเทคโนโลยีและสารสนเทศนั้น เพื่อเป็นการสนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งได้มีความพร้อมในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาและการสื่อสารและเป็นการนำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและผู้สอนในการบริหารการศึกษา โดยให้หน่วยงานมีศูนย์ปฏิบัติการ มีคลังข้อมูล มีระบบงานเพื่อการบริหาร มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และนำมาใช้เพื่อการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน จัดทำหลักสูตรเทคโนโลยีและสารสนเทศรองรับเพื่อป้อนตลาดแรงงาน และการกระจายโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาซอฟต์แวร์พื้นฐานมีเครือข่าย Internet และ Intranet ทั้งในสถานศึกษาและเชื่อมโยงกับสถานศึกษาอื่น

งานอาคารสถานที่

บุญช่วย จินดาประพันธ์ (2536 : 100) ได้กล่าวถึงการดำเนินงานด้านบริเวณอาคารสถานที่ของสถานศึกษาสรุปได้ดังนี้

- 1) บริเวณพื้นที่ประชาสัมพันธ์หรือบริเวณสาธารณะ หมายถึง บริเวณที่วางหน้าอาคารเรียนเสาธง แนวถนนด้านหน้า เป็นบริเวณที่แลเห็นได้ง่าย ควรวางแผนตกแต่งให้สวยงาม สะอาดตา หรือกลมกลืนกับอาคาร เพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน หรือให้ความรู้สึกที่ดีแก่ครู อาจารย์ นักเรียน ผู้ปกครอง
- 2) บริเวณบริการ หมายถึง บริเวณที่ต้องใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น บริเวณอาคารเรียน หอประชุม โรงอาหาร โรงฝึกงาน อาคารเกษตร ควรปลูกต้นไม้ลักษณะทรงพุ่ม หรือวางสิ่งประดับให้เหมาะสม เน้นเสริมความสวยงามให้อาคาร ไม่กีดขวางทางหรือเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่นักเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วมที่แยกจากอาคารเรียน ควรจัดตกแต่งเพื่อปิดบังความไม่น่าดูด้วยไม้พุ่มที่ให้สีสดสวยหรือไม้เถาวัลที่ออกดอกตลอดปี
- 3) บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ หมายถึง บริเวณที่ใช้นั่งเล่น พักผ่อนหย่อนใจ บริเวณเหล่านี้ควรพิจารณาถึงระยะเวลาที่ใช้ประโยชน์ ความสมดุลของบริเวณกับจำนวนนักเรียน นักเรียนยิ่งโตก็ยิ่งต้องการบริเวณเหล่านี้มากขึ้น โดยทั่วไปสถานศึกษาจะสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่นด้วยไม้ยืนต้นศาลา ม้านั่ง สวนหย่อม

งานส่งเสริมกิจการนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 70-71) กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการส่งเสริมกิจการนักเรียนและการบริการต่างๆ พอสรุปได้ดังนี้

1) การส่งเสริมกิจการนักเรียน สถานศึกษาควรวางแผนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน มีการดำเนินกิจกรรมที่สนับสนุนให้นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมที่หลากหลาย เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง มีการสรุปและประเมินผลเพื่อปรับปรุงแก้ไขการจัดกิจกรรมให้เกิดประโยชน์และคุณค่าต่อตัวนักเรียน

2) การรับนักเรียน ให้สถานศึกษามีการประสานกับเขตพื้นที่การศึกษาในการกำหนดพื้นที่บริการรับนักเรียน กำหนดแผนการรับนักเรียน ดำเนินการตามแผน พร้อมทั้งแก้ไขปัญหารับนักเรียน ตลอดจนประเมินผลการรับนักเรียน แล้วรายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบต่อไป

3) การส่งผลและประสานงานการจัดการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย โดยให้สถานศึกษาสำรวจความต้องการในการรับบริการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย กำหนดแนวทางและความเชื่อมโยงในการจัดการศึกษาทั้งสามรูปแบบดำเนินการจัดการศึกษา รูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบ ประสานให้สถาบันการศึกษาองค์กร

งานสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 63-64) เสนอรูปแบบการบริหารงานชุมชนสัมพันธ์และการประชาสัมพันธ์ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้พอสรุปได้ว่าให้มีการบริการแก่ชุมชนในด้านอาคารสถานที่ และอุปกรณ์ต่างๆ ให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาโดยใช้สื่อต่างๆ อย่างหลากหลาย ส่งเสริมการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน จัดระบบการต้อนรับและให้บริการแก่ผู้มาเยี่ยมเยือนสถานศึกษา ส่งเสริมการจัดกิจกรรมของนักเรียนภายในสถานศึกษา และจัดให้มีการติดตาม ประเมินผล การดำเนินงาน ความสัมพันธ์ชุมชนและการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพด้านการศึกษาของปวงชนชาวไทยไว้ในมาตรา 43 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งใน

ส่วนของการจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้จะกระทำมิได้เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเฉพาะ เพื่อการที่รัฐธรรมนูญนี้กำหนดไว้ตามมาตรา 29 และ มาตรา 50

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยขึ้น โดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ที่สนองต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มีการกำหนดกรอบทิศทางการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาในยุคปัจจุบัน กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี โดยการขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี ตามมาตรา 10 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ต้องจัดให้ทั่วถึงมีคุณภาพและไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 : 7)

เพื่อให้การบริหารราชการในกระทรวงศึกษาธิการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 ขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการต่างๆ ของ กระทรวงศึกษาธิการให้มีเอกภาพ สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายที่รัฐมนตรีกำหนด วันที่ 7 กรกฎาคม 2546 จึงนับได้ว่าเป็นวันสำคัญต่อวงการการศึกษาของไทยอีกครั้งหนึ่งที่อาจเรียกได้ว่าเป็นครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดของประวัติศาสตร์การศึกษาไทย เนื่องจากเป็นวันที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 มีผลบังคับใช้ และได้มีการหลอมรวมหน่วยงานทางการศึกษา คือทบวงมหาวิทยาลัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานเดียวกัน คือกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีโครงสร้างใหม่เป็นระดับกระทรวงและระดับเขตพื้นที่การศึกษา

ระดับกระทรวง มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม และกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากร การติดตามตรวจสอบและประเมินผล มีหน่วยงานหลักที่เป็นนิติบุคคล 5 ส่วนราชการ ได้แก่

1. สำนักงานปลัดกระทรวง
2. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
5. สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ระดับพื้นที่ มีผลให้การหลอมรวมสำนักงานศึกษาธิการจังหวัด สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัด และสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ สำนักงานการ

ประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และจัดตั้งเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2547 :5)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแล ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และมาตรา 37 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 และมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา ให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น
2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษาและหน่วยงานของเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ และกำกับตรวจสอบ ติดตามการใช้งบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว
3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา
5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคลเพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัด และพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาและประเมินผลสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา
8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาของเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดจัดรูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา
9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
10. ประสานส่งเสริมการดำเนินงานของคณะกรรมการและคณะทำงานด้านการศึกษา
11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กร หน่วยงานภาครัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการในเขตพื้นที่การศึกษา
12. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของผู้ใดโดยเฉพาะ หรือปฏิบัติงานอื่นตามที่มอบหมาย

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้มีเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 175 เขต ในเบื้องต้น และกำหนดโครงสร้างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วย 6 กลุ่มงาน ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2547 : 1-2)

1. กลุ่มอำนวยการ
2. กลุ่มบริหารงานบุคคล
3. กลุ่มนโยบายและแผน
4. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา
5. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา
6. กลุ่มส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 ประกอบด้วย 4 อำเภอ และ 1 กิ่งอำเภอ ได้แก่ อำเภอขนอม อำเภอสิชล อำเภอท่าศาลา อำเภอพรหมคีรี และกิ่งอำเภอนบพิตำ มีสถานศึกษาที่รับผิดชอบจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจำนวน 161 แห่ง จำนวนนักเรียนในความรับผิดชอบ 44,280 คน บุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 2,771 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 2548 : 3-5)

ภารกิจ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 มีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบตามกรอบงานที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 4 ประการ คือ

1. จัดการศึกษาระดับปฐมวัยเพื่อให้เด็กก่อนวัยเรียนมีความพร้อมที่จะเข้าเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา จุดมุ่งหมายหลักให้นักเรียนในวัยนี้มีความพร้อมด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา เพื่อให้มีความพร้อมที่จะได้รับการพัฒนาต่อไป
2. จัดการศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เข้าเรียนตามหลักสูตรจนจบการศึกษา มุ่งเน้นที่จะให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม มีปัญญาและมีความรู้ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544
3. จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับทุกคนได้เข้าเรียนตามหลักสูตรจนจบการศึกษา มุ่งเน้นที่จะให้เด็กมีคุณธรรมจริยธรรม มีปัญญาและมีความรู้ที่จะนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544

4.จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการประกอบอาชีพ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ หรือศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 ได้กำหนดแนวนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 และสถานศึกษาเพื่อใช้กรอบแนวทางดำเนินงานตามภารกิจ

วิสัยทัศน์ (Vision)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราชเขต 4 เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเป็นหนึ่งในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและพัฒนาสู่ความเป็นเลิศตามมาตรฐานสากล

พันธกิจ

- พันธกิจที่ 1 ส่งเสริม สนับสนุนและประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาองค์กรเอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง
- พันธกิจที่ 2 พัฒนาการจัดการศึกษาให้ได้ประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษามุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ขององค์กร สถานศึกษามีความเข้มแข็ง มุ่งสู่การพัฒนากระบวนการเรียนรู้มีคุณภาพ
- พันธกิจที่ 3 ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนเต็มตามศักยภาพและมุ่งมาตรฐานสากล

เป้าประสงค์ (Goal)

1. ด้านสิทธิและโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ประชากรทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามสิทธิ อย่างทั่วถึงเท่าเทียมและตรงตามศักยภาพ
2. ด้านการพัฒนาการจัดการและคุณภาพการเรียนรู้
ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรปฐมวัย
3. ด้านความสามารถในการแข่งขัน
ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาด้านภาษา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การกีฬา ศิลปะและอาชีพเพื่อการพึ่งตนเอง และเพิ่มสมรรถนะการแข่งขันในระดับชาติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นเรื่องที่ยังใหม่ จึงขอเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังต่อไปนี้

สมปอง นิลล้วน (2530 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารบุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา ได้กำหนดตัวแปร วิทยุฒิ ประสพการณ์ในตำแหน่ง และขนาด โรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 226 คน ผลการวิจัยของ ปัญหา ในด้านการพัฒนาบุคลากรในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจาก ขาดงบประมาณในการ ฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง บุคลากรขาดความกระตือรือร้น การนิเทศการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จขาด การวางแผนและไม่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง

สิทธิชัย ลีวเวหา (2534 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานบุคคลใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารงานบุคคลในโรงเรียน ในการด้านการจัดหาโรงเรียนไม่มีโอกาสในการ สนทนาคัดเลือก ครูใหม่ที่ ได้มาเป็นครูที่ย้ายมาจากที่อื่น และได้มาไม่ตรงตามที่โรงเรียนต้องการใน ด้านการบำรุงรักษา ผู้บริหารได้ปฏิบัติตามหลักการบริหารบุคคล เป็นส่วนใหญ่และเห็นว่าวิธีการ บำรุงรักษาบุคลากรที่ได้ผลคืออย่างมาก คือ การให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่ครูอยู่เสมอ โดยวิธีการสร้างสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา ในด้านการพัฒนาครูส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริม และสนับสนุนให้ไปฝึกอบรมมากที่สุด คือการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในด้านการให้พ้นจากงาน ครูมี การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ในโรงเรียนโดยการย้ายมากที่สุด

2. ปัญหาในการบริหารงานบุคคล ที่พบมากที่สุดในการจัดหา ได้แก่ ครูมีวุฒิไม่ตรง ตามที่ต้องการ การได้ครูมาซึ่งไม่ทันตามที่ต้องการในการบำรุงรักษา ได้แก่ การจัดครูเข้า ปฏิบัติงานทำได้ยาก เพราะคุณสมบัติไม่ได้ตรงตามที่ต้องการและครูขาดความกระตือรือร้นในการ ปฏิบัติงาน ในด้านการพัฒนา ได้แก่ ครูไม่เห็นความสำคัญ

เจษฎา เสาทอง (2536 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารงาน ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ในส่วนของงานธุรการ การเงินพัสดุ โรงเรียนแต่งตั้งผู้รับผิดชอบ และเก็บรักษาเงินตามระเบียบ ปัญหาได้แก่ เก็บเอกสารไม่เป็นระเบียบ ผู้รับผิดชอบขาดทักษะในงานที่ปฏิบัติ

ราช จันทร์กลัด (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ 2543 : 12 : อ้างถึงใน ราช จันทร์กลัด : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน 6 งาน พบว่าการปฏิบัติงานของผู้บริหาร

โรงเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ งานธุรการ และการเงิน งานอาคารสถานที่ งาน
ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน และงานวิชาการ

วัฒนา ชงภักดิ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานธุรการในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มประชากรที่ศึกษาคือผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร
โรงเรียนฝ่ายธุรการ จำนวน 128 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า
ส่วนใหญ่มีการบริหารงานธุรการอยู่ในระดับมาก ได้แก่งานพัสดุ งานสารบรรณ ปฏิบัติได้ตาม
ระเบียบ งานการเงินและบัญชีมีระบบรับจ่ายถูกต้องเป็นปัจจุบัน และปัญหาในการบริหารงานธุรการ
อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบไม่เพียงพอ

วีระศักดิ์ รัชนีโพธิวงศ์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของ
ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี กลุ่มประชากรที่
ศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 145 คน เครื่องมือที่ใช้เป็น
แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาการบริหารงานวิชาการในภาพรวม อยู่
ในเกณฑ์มากที่สุด 7 ด้าน คือ 1) หลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ 2) การเรียนการสอน 3) วัสดุ
ประกอบหลักสูตรและสื่อการสอน 4) การวัดและประเมินผล 5) ห้องสมุด 6) การนิเทศภายใน 7)
การประชุมอบรมทางวิชาการและเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา การบริหารงาน
วิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีขนาดเท่ากัน ไม่พบว่ามีความแตกต่างกันโดยภาพรวมและราย
ด้าน

อรุณ ปาลรัมย์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องการบริหารงานการเงิน และการบัญชีของ
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประชากรที่ใช้ในการ
วิจัย คือผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 519 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม
ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานการเงิน และการบัญชีของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่วิธีการบริหารงาน
การเงิน และการบัญชี วิธีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานการควบคุม การปฏิบัติงาน การให้
เจ้าหน้าที่จัดทำหลักฐาน และการปฏิบัติงานตามแผนการปฏิบัติงานในระดับมาก ได้แก่การควบคุม
การใช้จ่ายเงิน วิธีการตรวจสอบ การพัฒนาเจ้าหน้าที่การเงิน การจัดทำรายงานการเงิน การจัดทำ
ระบบการปฏิบัติงาน การจัดทำแผนการบริหารงาน วิธีการควบคุมดูแลบุคลากรให้ปฏิบัติตาม
ระเบียบข้อบังคับ การเตรียมการบริหารการเงิน การจัดสายบังคับบัญชา การดำเนินการเกี่ยวกับการ
ประเมินผลการใช้จ่ายเงิน การควบคุมการจ่ายเงินทุกหมวด และการกำหนดหลักเกณฑ์ในการใช้เงิน
บำรุงการศึกษา และเงินบริจาคของโรงเรียน ส่วนการดำเนินการเมื่อขาดแคลนเจ้าหน้าที่การเงิน และ
การบัญชีของโรงเรียน (กรณีถูกย้าย) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

อนันต์ กุศลกาล (2547 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องความพร้อมในการบริหารงบประมาณของโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีธานี เขต 3 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีธานี เขต 3 จำนวน 173 คน จาก 173 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นนิติบุคคลมีความพร้อมมากทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณสถานศึกษาสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ เพื่อการจัดทำ และเสนอของบประมาณ ของสถานศึกษาได้ 2) ด้านการจัดสรรงบประมาณสถานศึกษาสามารถตรวจสอบรวบวงเงินงบประมาณที่ได้รับจัดสรรได้ 3) ด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล และการรายงานการใช้จ่ายเงิน และผลการดำเนินการสถานศึกษาสามารถตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน ทั้งเงินงบประมาณ และเงินนอกงบประมาณได้ 4) ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา สถานศึกษา สามารถวางแผนการใช้จ่ายทรัพยากรร่วมกันภายในสถานศึกษาได้ 5) ด้านการบริหารการเงิน สถานศึกษาสามารถเก็บรักษาเงินสดได้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลังได้ 6) ด้านการบริหารการบัญชี สถานศึกษาสามารถตรวจสอบความถูกต้องของบัญชีต่างๆ ได้ 7) ด้านการบริหารพัสดุ และสินทรัพย์ สถานศึกษาตรวจสอบพัสดุประจำปีได้

จากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน คือการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับบริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ส่วนด้านงบประมาณและธุรการนั้น มีปัญหาในด้านการขาดแคลนผู้มีความรู้ที่เป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงาน